

Leikkiä lasten

"Ajattelen koko ajan sanoja. Kyseessä on sekä pakkomielle että ammatti." Näin alkaa suomen kielen tuntijan, professori Janne Saarikiven uudehko kirja Rakkaat sanat (Teos, 2022). Tuohon ajatukseen yhtyy myös hyvin moni sanatehtävien laatija, minä ainakin. Minulla päivän luovinta aikaa on varhaisaamu. Usein hyviä ristikkovihjeitä syntyy ikään kuin jotenkin alitajuisesti, kun vielä makaan sängyssä ja sitten nousen ylös. Ja jos en heti kirjaa ylös mieleen tulleita sanoja, osa niistä voi unohtua ennen päivän ensimmäisen kahvikupposen nauttimista. Sekös jos mikä tuppaa harmittamaan!

Saarikivi pohtii kirjassaan sanojen etymologiaa ja evoluutiota. Hän on muissa yhteyksissä ilmaissut huolensa suomen kielen liian radikaalista muuttumisesta englannin puristuksessa. Varmaankin ihan syystä. Kielen olemukseen kuitenkin kuuluu jatkuva muutos. Varsinkin sanasto muuttuu, kun syntyy uusia ilmiöitä, joille täytyy keksiä jokin termi. Suomessa on perinteisesti pyritty antamaan uusille asioille omakielinen nimi. Aina siinä ei ole onnistuttu. AUTOSTA ei tullut HYRYSY-SYÄ, vaikka jälkimmäistä ehdotettiin ihan vakavissaan.

Paljon on oltu huolissaan lasten ja nuor-

ten äidinkielen taidon rapistumisesta. Koska en ole opettaja enkä kielen asiantuntija, minulla ei ole asiasta selkeää kuvaa. Lapset ovat mielestäni kuitenkin hyvin kekseliäitä käyttäessään kieltä. Lapsi leikkii, myös sanoilla.

Tulee silti mieleen, että perinteisesti lasten ja nuorten kielitajuun on vaikuttanut paljon lastenkulttuuri, esimerkiksi niminomaan lapsia varten tehty musiikki ja runot. Niistä opitaan myös luovaa kielenkäyttöä, riimejä ja huumoria. Tällaisia asioita ei välttämättä opi gangsta-räpistä, straight outta Compton.

Minun lapsuudessani esimerkiksi Laiva on lastattu -leikki oli suosittu. Pelasimme myös hirsipuuta ja sellaista leikkiä, jossa yhden sanan kirjaimista piti muodostaa mahdollisimman paljon toisia sanoja. Sisareni kanssa kehitimme myös ihan oman suomenkielisen version Lontoon cockney-puheesta. Vaihdoimme sanojen ensimmäiset kirjaimet toisiksi. Joskus keskustelemme edelleen huviksemme tällä tavalla, siis ihan aikuisten oikeista asioista. HERKKUSIENI voi olla SERKKUPIENI, TISKIVUORO taas PISKIKUORO, VISKIPAUKKU tietenkin PISKIHAUKKU. Mainittakoon, että sisareni on koiranomistaja.

Luulisin, että tällainen sanoilla leikkiminen jo lapsena on vaikuttanut siihen, että sanatehtävien laatimisesta on tullut harrastus, intohimo ja ammatti. Tähän asiantilaan olen erittäin tyytyväinen.

Antti Parkkinen

antti.parkkinen@ristikkoakatemia.fi

Lähetäkää ristikkoaiheisia kysymyksiä ja mielipiteitä osoitteeseen kysymys@ristikkoakatemia.fi